

แผนการใช้ที่ดิน

ตำบลท่าช้าง

อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กันยายน 2567

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนายั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดินเป็นต้นกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1 และสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรีในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสมรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

กันยายน 2567

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ค
สารบัญรูป	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-2
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-2
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-3
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-2
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-2
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-2
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-4
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-8
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-1
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1
5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล	5-2

สารบัญ (ต่อ)

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-2
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 แผนการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-3
เอกสารอ้างอิง	8-1

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลไผ่หลิว อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	2-5
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2566	2-8
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2566	2-9
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2565	2-10
3-1	สมบัติดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	3-3
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572	7-6
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-9
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรีแผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)	7-11

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-4
2-1	ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	2-2
2-2	สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	2-4
2-3	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	2-7
3-1	ทรัพยากรดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	3-4
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	4-4
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี	6-7

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72 (1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations: FAO) และโครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programme: UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่น ๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดินเป็นต้นกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดินร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1 และสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรีในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งนี้สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสมรักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี

กันยายน 2567

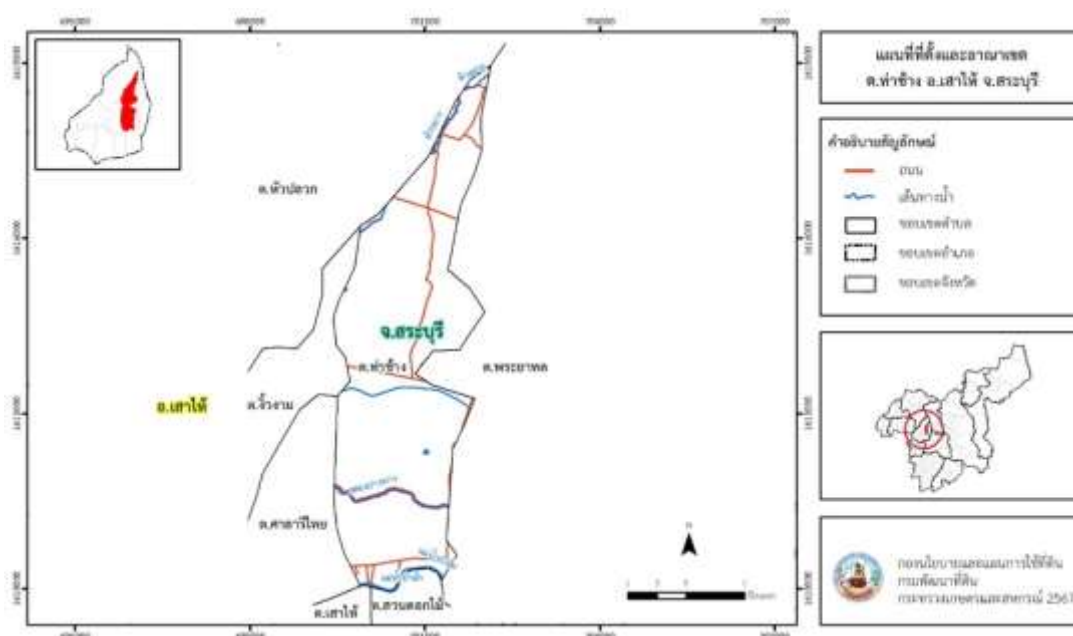
บทที่ 2

ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเสนาห์ มีพื้นที่ประมาณ 13.95 ตารางกิโลเมตร หรือ 8,719 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยหลวง ตำบลพระยาท อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลเสนาห์ ตำบลสวนดอกไม้ ตำบลพระยาท อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลพระยาท อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลห้วยหลวง ตำบลจี่วังาม ตำบลศาลารัไทย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

รูปที่ 2-1 ที่ตั้งและอาณาเขตตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านท่าช้างเหนือ

หมู่ที่ 5 บ้านท่าช้างใต้

หมู่ที่ 2 บ้านท่าช้างเหนือ

หมู่ที่ 6 บ้านท่าช้างใต้

หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งมะส้าน

หมู่ที่ 7 บ้านห้วยบุญ

หมู่ที่ 4 บ้านท่าช้างเหนือ

หมู่ที่ 8 บ้านห้วยบุญ

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ทิศใต้ติดกับแม่น้ำป่าสัก และมีคลองธรรมชาติ คลองขุด คลองชลประทานไหลผ่านที่สำคัญ เช่น คลองปากบาง ห้วยยาง ห้วยวังงูเห่า

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) พบว่า ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 28.4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 36.7 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.2 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,083.0 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 105 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณฝน 233.4 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 17 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืช ตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ETO) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดิน และการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนเมษายนถึงต้นเดือนพฤศจิกายน

ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่กลางเดือนมิถุนายนถึงปลายเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนพฤศจิกายนถึงปลายเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

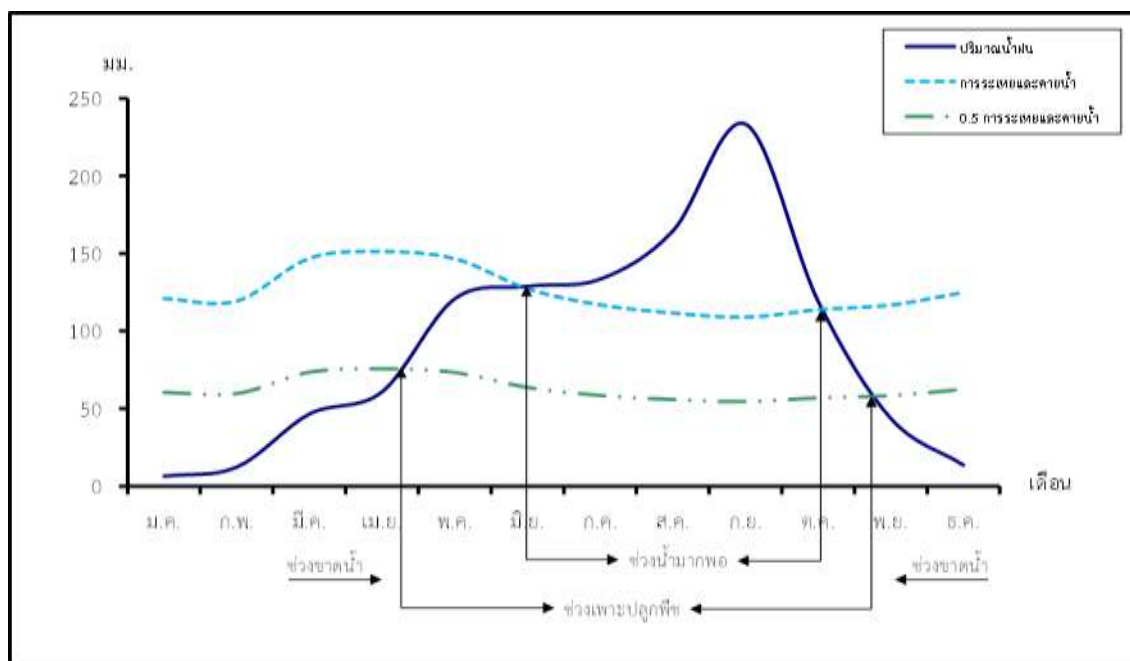
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดพระนครศรีอยุธยา¹

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ.)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ ² (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย					
ม.ค.	20.2	32.9	26.1	68.0	6.4	1.1	120.9	6.3
ก.พ.	22.3	34.6	27.9	70.0	12.2	1.4	119.3	12.0
มี.ค.	24.3	35.9	29.5	72.0	46.5	4.3	146.9	43.0
เม.ย.	25.0	36.7	30.2	73.0	60.8	6.1	151.2	54.9
พ.ค.	25.1	36.0	30.1	75.0	120.8	12.8	146.6	97.5
มิ.ย.	24.7	35.0	29.5	77.0	128.8	13.4	127.2	102.3
ก.ค.	24.5	34.1	28.9	78.0	133.4	14.8	116.9	104.9
ส.ค.	24.2	33.7	28.7	80.0	164.4	16.0	111.6	121.2
ก.ย.	24.1	33.2	28.3	83.0	233.4	17.8	108.9	146.2
ต.ค.	23.7	33.1	28.1	81.0	119.2	12.2	113.8	96.5
พ.ย.	22.3	33.1	27.4	75.0	43.6	4.4	116.7	40.6
ธ.ค.	20.5	32.4	26.1	68.0	13.5	1.3	124.9	13.2
เฉลี่ย	23.4	34.2	28.4	75.0	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,083.0	105.6	1,504.9	838.6

หมายเหตุ: ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา (2567)

รูปที่ 2-2 สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

จากฐานข้อมูลของกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567) พบว่าสภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,179 ไร่ หรือร้อยละ 13.53 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ หมู่บ้านบนพื้นราบ โรงงานอุตสาหกรรม และถนน เป็นต้น

2.5.2 พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 6,844 ไร่ หรือร้อยละ 78.49 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วย การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) พื้นที่เกษตรผสมผสาน มีเนื้อที่ 71 ไร่ หรือร้อยละ 0.81 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม

2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 5,737 ไร่ หรือร้อยละ 65.79 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาข้าว นาไร่ และนาข้าว+พืชผัก เป็นต้น

3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 526 ไร่ หรือร้อยละ 6.03 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ข้าวโพด อ้อย และมันสำปะหลัง เป็นต้น

4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 38 ไร่ หรือร้อยละ 0.44 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ยืนต้นผสม

5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 438 ไร่ หรือร้อยละ 5.03 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ มะขามเทศ ไม้ผลผสม และมะม่วง เป็นต้น

6) พืชสวน มีเนื้อที่ 25 ไร่ หรือร้อยละ 0.29 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พืชผัก

7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 9 ไร่ หรือร้อยละ 0.10 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

2.5.3 พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 523 ไร่ หรือร้อยละ 6.00 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ คลองชลประทาน บ่อน้ำในไร่นา และแม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง

2.5.4 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 173 ไร่ หรือร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ทุ่งหญ้าสลับไม้ พุ่ม/ ไม้ละเมาะ ทุ่งหญ้าธรรมชาติ และพื้นที่ถม

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,179	13.53
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	1,028	11.79
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	45	0.52
U405	ถนน	46	0.53
U502	โรงงานอุตสาหกรรม	53	0.61
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	7	0.08
U603	สุสาน ป่าช้า	1,597	7.16
A	พื้นที่เกษตรกรรม	6,844	78.49
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	71	0.81
A100	นาร้าง	153	1.75
A101	นาข้าว	5,564	63.81
A101+A502	นาข้าว+พืชผัก	20	0.23
A200	ไร่ร้าง	5	0.06
A202	ข้าวโพด	378	4.33
A203	อ้อย	97	1.11
A204	มันสำปะหลัง	34	0.39
A236	เผือก	12	0.14
A301	ไม้ยืนต้นผสม	38	0.44
A400	ไม้ผลร้าง/เสื่อมโทรม	19	0.22
A401	ไม้ผลผสม	133	1.53

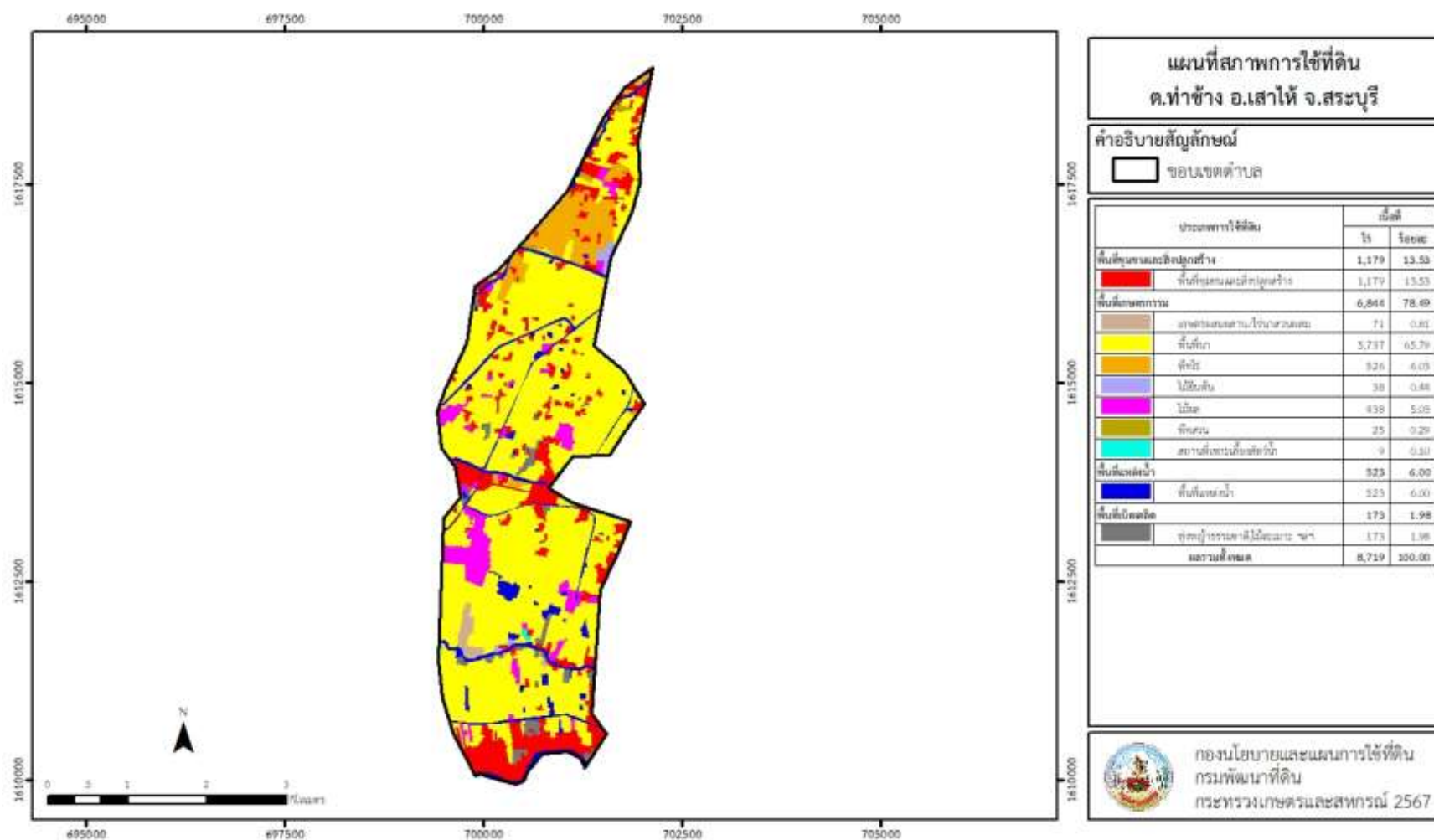

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A405	มะพร้าว	10	0.11
A407	มะม่วง	65	0.75
A411	กล้วย	24	0.28
A424	มะขามเทศ	187	2.14
A502	พืชผัก	25	0.29
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	9	0.10
M	พื้นที่เปิดเตล็ด	173	1.98
M101	ทุ่งหญ้าธรรมชาติ	13	0.15
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	151	1.73
M405	พื้นที่ถม	9	0.10
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	523	6.00
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	101	1.16
W202	บ่อน้ำในไร่นา	152	1.74
W203	คลองชลประทาน	270	3.10
ผลรวมทั้งหมด		8,719	100.00

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

รูปที่ 2-3 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอสายใต้ จังหวัดสระบุรี

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎร์ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ปี 2566 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลท่าช้าง มีประชากรรวม 1,686 คน แยกเป็นชาย 809 คน เป็นหญิง 877 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 120.86 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 642 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 171 ครัวเรือน หรือร้อยละ 26.64 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 471 ครัวเรือน หรือร้อยละ 73.36 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 และตารางที่ 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2566

ตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน (ครัวเรือน)	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลท่าช้าง	642	809	877	1,686
หมู่ที่ 1 ท่าช้างเหนือ	76	76	101	177
หมู่ที่ 2 ท่าช้างเหนือ	82	104	121	225
หมู่ที่ 3 ห่มมะसान	44	68	77	145
หมู่ที่ 4 ท่าช้างเหนือ	162	164	178	342
หมู่ที่ 5 ท่าช้างใต้	41	47	57	104
หมู่ที่ 6 ท่าช้างใต้	73	98	89	187
หมู่ที่ 7 ห้วยบุญ	51	71	77	148
หมู่ที่ 8 ห้วยบุญ	113	181	177	358

ที่มา: กรมการปกครอง (2567)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2566

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	642	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	171	26.64
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	471	73.36

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2567)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2567)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่รวมทั้งหมด 8,719 ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 642 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-3) จากการวิเคราะห์พบการถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 13.58 ไร่ จากข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของตำบล มีพื้นที่เกษตรกรรม 6,844 ไร่ หรือร้อยละ 78.49 ของเนื้อที่ตำบล (ตารางที่ 2-2) และเมื่อนำมาประเมินพบการถือครองที่ดินทางการเกษตรเฉลี่ยครัวเรือนละ 40.02 ไร่

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพในตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำไร่ เนื่องจากจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 171 ครัวเรือน (ตารางที่ 2-4) มีการใช้ที่ดินสำหรับปลูกข้าวมากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมา ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย นอกจากนี้ยังมีการค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 391,923 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 126,908 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 218,927 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 70,891 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 172,996 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 56,018 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ปี 2565

ตำบล/หมู่บ้าน	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้เฉลี่ย (บาท/ปี)		รายจ่ายเฉลี่ย (บาท/ปี)	
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง	ครัวเรือน	บุคคล	ครัวเรือน	บุคคล
ตำบลท่าช้าง	303,917	25,955	41,061	20,991	391,923	126,908	218,927	70,891
หมู่ที่ 1 ท่าช้างเหนือ	393,827	13,636	32,400	1,977	441,841	156,782	198,495	70,434
หมู่ที่ 2 ท่าช้างเหนือ	275,690	19,507	74,164	25,299	394,660	159,290	308,591	124,552
หมู่ที่ 3 ท่าช้างเหนือ	376,187	67,400	27,293	25,000	495,880	122,945	249,900	61,959
หมู่ที่ 4 ท่าช้างเหนือ	392,828	46,240	77,684	12,352	529,104	152,041	395,796	113,734
หมู่ที่ 5 ท่าช้างใต้	342,400	1,429	11,700	-	355,529	121,400	74,446	25,421
หมู่ที่ 6 ท่าช้างใต้	261,702	5,404	9,298	213	276,617	100,783	140,191	51,078
หมู่ที่ 7 ห้วยบุญ	157,258	43,226	25,371	25,774	251,629	76,475	88,073	26,767
หมู่ที่ 8 ห้วยบุญ	262,026	23,792	35,169	50,545	371,532	111,315	178,943	53,613

ที่มา: กรมการพัฒนาชุมชน (2567)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ ไม่พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตวนอุทยาน เขตห้ามล่าสัตว์ป่า) ในพื้นที่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่พบพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติในพื้นที่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ จากการวิเคราะห์ข้อมูล ไม่พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่า ในพื้นที่ตำบลท่าช้าง มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2537-2566) มีปริมาณน้ำฝนรวม 1,083.0 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่น ๆ ที่อยู่ภายในผืนแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลท่าช้าง มีแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ คลองปากบาง แม่น้ำป่าสัก ห้วยยาง และห้วยวังงูเห่า

3.2.3 น้ำบาดาล จากฐานข้อมูลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) พบว่า ตำบลท่าช้าง มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 19 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชนจำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 5 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 1 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 3 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Bpo-sicA ชุดดินบ้านโพน มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 573 ไร่ หรือร้อยละ 6.57 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Mn-sic1A ชุดดินมนโรมย์ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 5,723 ไร่ หรือร้อยละ 65.64 ของเนื้อที่ตำบล
- 3) หน่วยแผนที่ดิน Tr-sicA ชุดดินท่าเรือ มีเนื้อดินบนเป็นดินเหนียวปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,043 ไร่ หรือร้อยละ 23.43 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

- 1) หน่วยแผนที่ดิน Pa-silA ชุดดินป่าสัก มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทรายแป้ง ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 145 ไร่ หรือร้อยละ 1.66 ของเนื้อที่ตำบล
- 2) หน่วยแผนที่ดิน Tw-clA ชุดดินทับทิม มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 183 ไร่ หรือร้อยละ 2.10 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 1 หน่วยแผนที่ คือ หน่วยแผนที่ดิน W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 52 ไร่ หรือร้อยละ 0.60 ของเนื้อที่ตำบล

ไม่พบปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

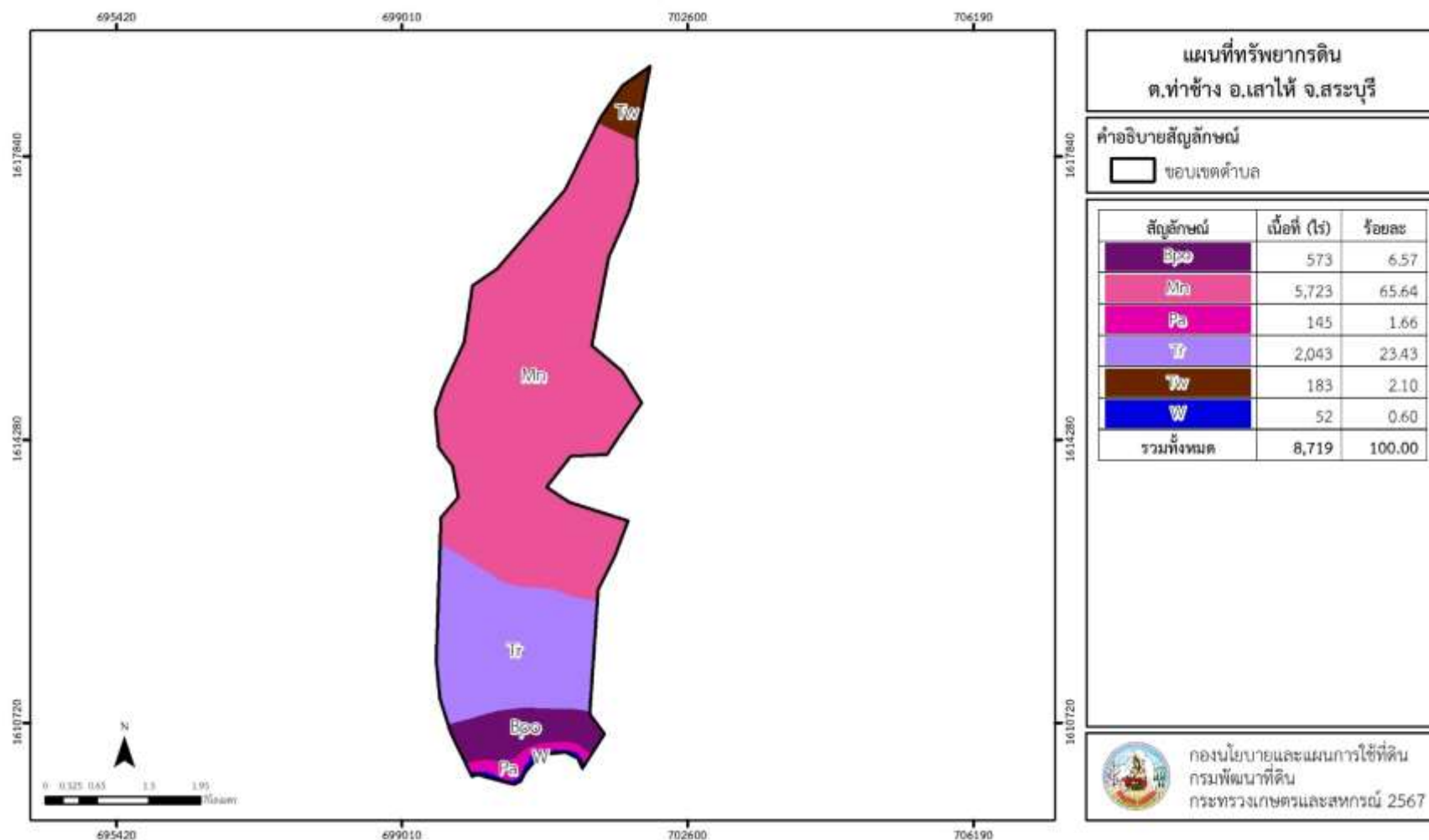
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Bpo-sicA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	6.5-8.0	<2	-	573	6.57
Mn-sicA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	10-20	35-75	5.0-6.5	6.0-7.0	<2	-	5,723	65.64
Pa-silA	0-2	>150	ดี	ปานกลาง	>20	>75	5.5-6.5	7.0-8.5	<2	-	145	1.66
Tr-sicA	0-2	>150	เลว	ปานกลาง	>20	>75	5.0-6.5	6.0-7.0	<2	-	2,043	23.43
Tw-clA	0-2	50-100	ดีถึงดีปานกลาง	ปานกลาง	>20	>75	6.0-7.0	6.0-8.0	<2	-	183	2.10
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	52	0.60
รวมทั้งหมด											8,719	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน กรมพัฒนาที่ดิน (2567)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

รูปที่ 3-1 ทรัพยากรดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2567 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลท่าช้าง คือ

- 1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) พื้นที่แล้งและท่วมซ้ำซาก
- 3) ปริมาณผลผลิตต่ำ

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลท่าช้าง มีความต้องการ 4 ประการ คือ

- 1) แก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน
- 2) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ
- 3) ปรับรูปที่ดิน และเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน
- 4) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการเกษตร

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 4 ประการ คือ

- 1.1) ดินเสื่อมโทรม
- 1.2) น้ำขาดแคลน
- 1.3) ผลผลิตต่ำ
- 1.4) การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) จัดหาแหล่งน้ำ
- 2.3) ความต้องการน้ำเพื่อการเกษตร

3) สภาวะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 5 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) ขาดแคลนน้ำอุปโภค/บริโภค
- 3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- 3.4) ปริมาณผลผลิตลดลง
- 3.5) ต้นทุนการผลิตสูง

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 4 ประการ คือ

- 4.1) แหล่งน้ำที่มีอยู่ต้นเหินจากตะกอน
- 4.2) ผลผลิตพืชต่ำ ลงทุนสูง
- 4.3) รายได้น้อย
- 4.4) มีปัญหาต่อคุณภาพชีวิต

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ราบลุ่ม

- 5.1) จัดรูปแบบแปลงนา
- 5.2) ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด
- 5.3) จัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 5.4) ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ/แหล่งน้ำ
- 5.5) ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชใช้น้ำน้อย
- 5.6) สนับสนุนองค์ความรู้ด้านการทำเกษตร
- (5.7) ไถกลบตอซัง
- (5.8) ใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน

อนาคต

- (1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล
- (2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (3) ส่งเสริมให้ทำการเกษตรแบบผสมผสาน
- (4) ส่งเสริมการทำเกษตรแบบ 4.0

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

- 1) ข้าว เกษตรกรจะปลูกข้าวนาปีในช่วงฤดูฝน โดยจะปลูกระหว่างเดือน เมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวในช่วงเดือนกันยายนถึงตุลาคม ส่วนข้าวนาปรังจะปลูกช่วงเดือน พฤศจิกายนถึงธันวาคม และเก็บเกี่ยวช่วงมกราคมถึงกุมภาพันธ์ พันธุ์ข้าวที่ปลูกได้แก่ ข้าว กข.๔๑ ข้าว กข.๖๑ ข้าว กข.๘๕ ข้าว กข.๙๕ และข้าวหอมจังหวัด
- 2) ข้าวโพด เกษตรกรมีฤดูกาลปลูกเริ่มตั้งแต่เดือน เมษายน ถึงเดือนพฤษภาคม การเก็บเกี่ยวระหว่างเดือน สิงหาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน เก็บเกี่ยวสูงสุดในเดือน มีนาคม
- 3) อ้อย เกษตรกรจะปลูกอ้อยต้นฤดูฝน เขตชลประทานระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน การเก็บเกี่ยวระหว่างเดือน ธันวาคม ถึงเดือน มีนาคม
- 4) ไม้ผลที่นิยมปลูก ได้แก่ มะม่วง กล้วย และไม้ผสมผสาน

เดือน	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ระบบเกษตร												
บริเวณพื้นที่ลุ่ม												
ทำนา	ปลูกข้าว											
ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
อ้อย(คั้นน้ำ)												
ไม้ผลผสมผสาน หรือไร่นาสวนผสม												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ (Food and Agriculture Organization of the United Nations หรือ FAO) Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้น ๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ หรือการปลูกพืชต่าง ๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิตและคำณ, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ชั้น ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อผลของการเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความเหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการเขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว ข้าวโพด อ้อย ทุเรียน โกโก้ ถั่วเหลือง พืชผัก

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดิน ดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

หน่วยที่ดิน	ข้าว	ข้าวโพด	อ้อย	ทุเรียน	โกโก้	ถั่วเหลือง	พืชผัก
Bpo-sicA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Mn-sicLA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Pa-silA	S3o	S1	S2s	S2s	S1	S2s	S1
Tr-sicA	S1	N	S3o	N	N	N	N
Tw-clA	S3o	S2r	S2rs	S3r	S3r	S2rs	S2r

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน

ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

- e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน
- w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร
- r = สภาพการหยั่งลึกของราก
- z = สารพิษ
- x = การมีเกลือมากเกินไป
- m = ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช
- o = ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจนต่อรากพืช
- n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร
- s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6

แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี ช่วงปี (พ.ศ. 2566-2570) เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ “เป็นองค์การอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง (High Value Dataset) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพโดยเฉพาะทางด้านการเกษตร และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้ การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลหัตถภูมิ และข้อมูลปฐภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อมูลแผนที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัด ร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์

ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 แผนการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี สามารถกำหนดออกเป็น 4 เขตหลัก ได้แก่ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 4 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูงประเภท1 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูงประเภท2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง มีเนื้อที่ 6,836 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 78.41 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตเกษตรกรรมขั้นดี พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตมากที่สุดในตำบล เนื่องจากมีระบบชลประทาน สามารถส่งน้ำช่วยในการปลูกพืชเพื่อทำการเกษตรนอกฤดูฝน โดยเฉพาะข้าวนาปรัง และพืชอายุสั้นได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช ส่งผลให้มีศักยภาพของที่ดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกในระดับสูงถึงปานกลาง มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2110) มีเนื้อที่ 5,410 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 62.05 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมสูงถึงปานกลาง และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น พืชตระกูลถั่ว

2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมขั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) เป็นเขตที่มีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำโดยเฉพาะระบบชลประทาน มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม ดัดข้อจำกัดจากลักษณะดิน ซึ่งมีสมบัติดินที่ไม่เหมาะสมบางประการ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2211) มีเนื้อที่ 2 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.02 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวโดยส่วนใหญ่เป็นลักษณะ นาปีตามด้วยนาปรัง และบางพื้นที่ทำนาปีตามด้วยพืชฤดูแล้งชนิดต่าง ๆ เช่น ถั่วเขียว

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2212) มีเนื้อที่ 402 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.61 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2213) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ตะแบก ยางนา

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2214) มีเนื้อที่ 81 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.93 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด อ้อย

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2215) มีเนื้อที่ 72 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.83 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ กระเพรา โหระพา

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ในส่วนของการมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลาง และนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 245 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 2.81 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 36 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.41 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูกได้แก่ มะม่วง

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 29 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.33 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูกได้แก่ ยางนา

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 428 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.90 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.13 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ กระเพรา

3) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรมที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่าง ๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก มีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินตื้นซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งราก

พืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงและมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 81 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.93 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

(2) เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 19 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูกได้แก่ ข้าวโพด อ้อย

(3) เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2350) มีเนื้อที่ 12 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.14 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูกได้แก่ โหระพา

4) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.10 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมงได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

6.2.2 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,179 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.52 ของเนื้อที่ตำบลประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,119 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 12.84 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 60 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.68 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

6.2.3 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 552 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.99 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตรอง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 101 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.15 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 422 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.84 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.4 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 173 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.99 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น ที่ทิ้งขยะ ไม้พุ่ม เป็นต้น

ทั้งนี้ในเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) หากมีการปรับปรุงบำรุงดิน หรือปรับโครงสร้างของพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น ยกร่อง จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำประเภทต่าง ๆ สามารถยกระดับเป็นเขตเกษตรกรรมชั้นดีได้ เนื่องจากมีการบริหารจัดการด้านทรัพยากรน้ำไว้แล้ว โดยเฉพาะระบบชลประทาน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

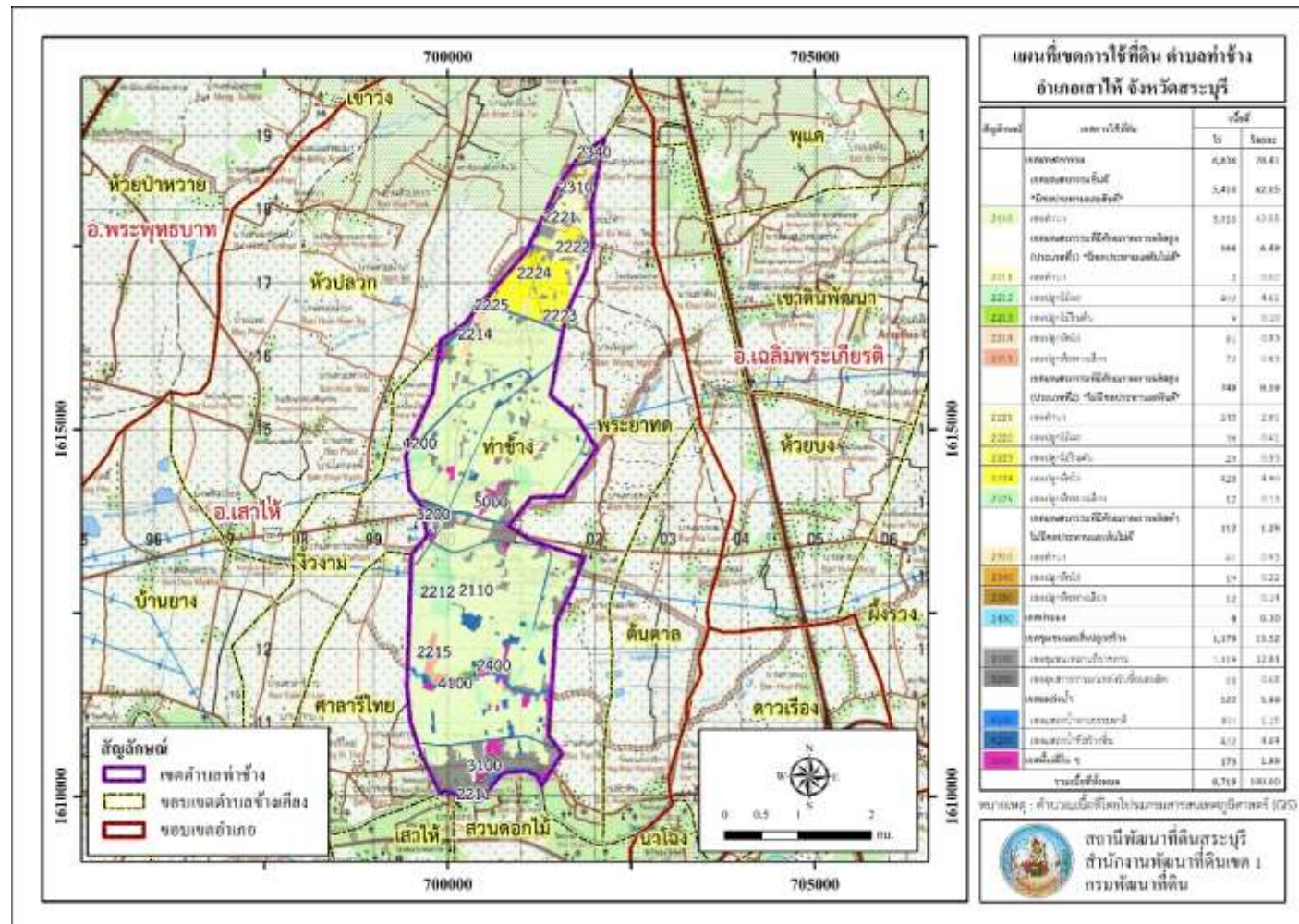
สัญลักษณ์	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
	1. เขตเกษตรกรรม	6,836	78.41
	1.เขตเกษตรกรรมชั้นดี *มีชลประทานและดินดี*	5,410	62.05
2110	1.1.1 เขตทำนา	5,410	62.05
	1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี*	566	6.49
2111	1.2.1 เขตทำนา	2	0.02
2212	1.2.2 เขตปลูกไม้ผล	402	4.61
2213	1.2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น	9	0.10
2214	1.2.4 เขตปลูกพืชไร่	81	0.93
2215	1.2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก	72	0.83
	1.2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ *ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี*	749	8.59
2221	1.2.1 เขตทำนา	245	2.81
2222	1.2.2 เขตปลูกไม้ผล	36	0.41
2223	1.2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น	29	0.33
2224	1.2.4 เขตปลูกพืชไร่	428	4.90
2225	1.2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก	12	0.13
	1.3 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ ไม่มีชลประทานและดินไม่ดี	112	1.28
2310	1.3.1 เขตทำนา	81	0.93

ตารางที่ 6-1 (ต่อ)

สัญลักษณ์	เขตการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
2340	1.3.2 เขตปลูกพืชไร่	19	0.22
2350	1.3.3 เขตปลูกพืชทางเลือก	12	0.14
3200	2.1.2เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	12	0.14
	1.4 เขตประมง	9	0.10
2400	1.4.1 เขตประมง	9	0.10
	2. เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,179	13.52
3100	2.1.1 เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,119	12.84
3200	2.1.2เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	60	0.68
	3. เขตแหล่งน้ำ	522	5.99
4100	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	101	1.15
4200	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	422	4.84
5000	4. เขตพื้นที่อื่น ๆ	173	1.99
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด	8,719	100.00

หมายเหตุ: เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังการจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรีแล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568 ถึง 2572

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้างไปเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลช่างไทยงาม เพื่อมีมติให้ความร่วมมือในกิจกรรมพัฒนาที่ดินดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตเกษตรกรรม

1) พื้นที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้

- (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
- (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)
- (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
- (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
- (5) การจัดตั้งธนาคารปุ๋ยอินทรีย์
- (6) การรณรงค์ไถกลบตอซัง
- (7) การจัดหาปุ๋ยอินโดไมท์
- (8) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
- (9) โครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

2) การชะล้างพังทลายของดิน มีแผนงาน/โครงการฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ดังนี้

- (1) การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ
- (2) การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ

3.) รักษาสิ่งแวดล้อม มีแผนงาน/โครงการรักษาสภาพแวดล้อม ดังนี้

- (1) ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ชูปเปอร์ พด.6
- (2) ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ชูปเปอร์ พด.7

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา

- (1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว (กรมการข้าว)
- (2) สนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (กรมการข้าว)
- (3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)
- (4) ควบคุมราคาปุ๋ยเคมี (กระทรวงพาณิชย์)
- (5) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์)
- (6) ตลาดรับซื้อราคาดีและมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์)
- (7) ถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- (8) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ (กระทรวงพลังงาน)
- (9) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

2) เขตปลูกไม้ผล

- (1) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)
- (2) ควบคุมราคาปุ๋ยเคมี (กระทรวงพาณิชย์)
- (3) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์)
- (4) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ผล (กรมวิชาการ)
- (5) ตลาดรับซื้อราคาดีและมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์)
- (6) ถ่ายทอดความรู้เรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- (7) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ (กระทรวงพลังงาน)
- (8) สนับสนุนกล้าไม้ผล (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

3) เขตปลูกไม้ยืนต้น

- (1) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ)
- (2) สนับสนุนกล้าไม้ยืนต้น (กรมวิชาการ, กรมส่งเสริมการเกษตร)

- (3) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์)
- (4) ควบคุมราคาต้นทุนการผลิต (กระทรวงพาณิชย์)
- (5) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์)
- (6) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนหนังสือเรื่องโรคและแมลง (กรมส่งเสริมการเกษตร)
- (7) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ (กระทรวงพลังงาน)

4) เขตเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- (1) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปลาตะเพียน (กรมประมง)

7.3.2 เขตแหล่งน้ำ

- (1) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน)
- (2) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง)
- (3) ขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะ (องค์การบริหารส่วนตำบลท่าช้าง/อบจ.)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่องค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2567 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ปัญหายากยิบัติ และปัญหาดินเสื่อมโทรม และดินขาดความอุดมสมบูรณ์

เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลท่าช้าง กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลท่าช้างในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ (2) พื้นที่แล้งและท่วมซ้ำซาก และ(3) ปริมาณผลผลิตต่ำ ปัญหาดังกล่าวนี้นำผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของราษฎรในชุมชนโดยรวม

ในกรณีของปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นกลุ่มดินที่เกิดจากตะกอนลำนํ้ามักพบดินกลุ่มนี้ในบริเวณที่ลุ่มหรือราบเรียบ และ ได้รับอิทธิพลจากการท่วมของแม่น้ำ มีน้ำ แข้ง ในช่วงฤดูฝน เป็นดินลึก มีการระบายน้ำ เลว เนื้อดิน เป็นดินเหนียว หน้า ดินแต่กระแงใน ช่วงฤดูแล้ง และมีรอยถู่ไกล ในดินดินชั้นบนเป็นดินเหนียว ปนทรายแป้งหรือดินเหนียวสีเทาหรือสีน้ำตาลปนเทาเข้ม มีจุดประสี น้ำตาลแก่หรือสีน้ำตาลปน เหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด ถึงเป็นกลาง (pH 5.5 – 7.0) ดินชั้นล่างมีเนื้อดินเป็นดินเหนียวปน ทรายแป้ง หรือดินเหนียว สีเทา หรือ สีเทาปนน้ำ ตาล มีจุดประสีน้ำ ตาลปน เหลืองหรือสีแดงปน เหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด ถึงเป็นกลาง (pH 5.5 – 7.0) ในชั้น ดินล่างอาจพบ ปูนหรือก้อน สารเคมีสะสมพวกเหล็ก และแมงกานีสดินในกลุ่มนี้จะมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติ ปานกลาง ปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้ส่วนใหญ่ใช้ทำนา ประกอบด้วย กลุ่มชุดดินที่ 4 มีความลาดชัน 0-2

เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ประมาณ 1,583ไร่ หรือร้อยละ 26.90 ของพื้นที่ตำบล กลุ่มชุดดินที่ 4-rb มีความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ ดินมีการยกทรง มีเนื้อที่ประมาณ 169 ไร่ หรือร้อยละ 2.88 ของพื้นที่ตำบล ปัญหาในการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงสร้างดินแน่นทึบ ดินแห้งแข็ง และแตกกระแหง ทำให้ ไถพรวนยาก ขาดแคลนน้ำ และน้ำท่วมขัง ในฤดูฝนทำความเสียหายกับ พืชที่ไม่ชอบน้ำ

แนวทางการจัดการ

ปลูกข้าว ไถพรวนขณะที่ดินมีความชื้นที่เหมาะสม ไถกลบตอซัง ปล่อยไว้ 3-4 สัปดาห์ หรือไถกลบพืชปุ๋ยสด(หวานปอเทือง 4-6 กิโลกรัม/ไร่ไถกลบเมื่ออายุ50-70 วัน ปล่อยทิ้งไว้ 1-2 สัปดาห์) ร่วมกับการใช้ ปุ๋ยอินทรีย์น้ำหรือปุ๋ยเคมีสูตร 16-20-0 ใส่ปุ๋ยแต่งหน้าลงปักดำ 35-40 วัน พัฒนาแหล่งน้ำไว้ใช้ช่วงข้าวนาปี ทำนาครั้งที่ 2 หรือใช้ปลูกพืชไร่ หรือพืชผัก หลังเก็บเกี่ยวข้าว โดยทำร่องแบบเตี้ย ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก 1-2 ตัน /ไร่ ร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ ปลูกพืช ผักหรือไม้ผล ยกทรงกว้าง 6-8 เมตร คูน้ำ กว้าง 1.0-1.5 เมตร ลึก 0.5-1.0 เมตร ร่อง แปลงปลูกอยู่สูงจากระดับน้ำ ที่เคยท่วม ปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก 1-2 ตัน /ไร่ ร่วมกับ ปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำ หรือชุดหลุมปลูกขนาด 50x50x50 ซม. ปรับปรุงหลุมปลูกด้วยปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอก 15-25 กิโลกรัม/หลุม ในช่วงเจริญเติบโต ก่อนเก็บผลผลิตและภายหลัง เก็บผลผลิต ใช้ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยคอกร่วมกับปุ๋ยเคมีหรือปุ๋ยอินทรีย์น้ำตามชนิดพืชที่ปลูกพัฒนาแหล่งน้ำและ จัดระบบการให้น้ำในแปลงปลูก

ในกรณีของพื้นที่แล้งและท่วมซ้ำซาก ได้แก่ น้ำท่วม ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน และภัยแล้ง ช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนเมษายน ซึ่งเกษตรกรมีความต้องการป้องกันภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น แนวทางการแก้ปัญหา น้ำท่วม ด้วยการทำงานจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ ได้แก่การกั้นคันกันน้ำ ทำทางเบนน้ำ และการขุดสระน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำ รวมถึงหน่วยงานราชการในพื้นที่ ขุดลอกทำความสะอาดแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ ก็จะลดระยะเวลาการท่วมน้ำให้สั้นขึ้นได้ ในกรณีที่น้ำท่วมเป็นเวลานาน จะส่งผลให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสีย สามารถใช้น้ำหมักจากสารเร่ง พด.6 ในการบำบัดน้ำเสียได้ โดยใช้อัตรา 1 ลิตรต่อน้ำเสีย 10 ลูกบาศก์เมตร ทุก ๆ 10 วัน และแนวทางการแก้ปัญหาภัยแล้ง/ฝนทิ้งช่วง ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ จนเกิดความแห้งแล้ง ส่งผลต่อการผลิตพืช จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักน้ำในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหาน้ำให้แหล่งน้ำต้นทุน โดยวิธีการการขุดลอกแหล่งน้ำสาธารณะเดิม สร้างแหล่งน้ำใหม่เพิ่มขึ้น ก่อสร้างระบบประปา ขุดเจาะบ่อนบาดาล ก่อสร้างคลองส่งน้ำเพื่อการกระจายน้ำ และขุดสระน้ำไว้ใช้เองในครัวเรือน

ในกรณีของปริมาณผลผลิตต่ำ ซึ่งการระบาดของวัชพืชและแมลงศัตรูพืช และการเผาฟางและตอซังประเด็นแรก เกษตรกรควรมีระบบการบริหารจัดการแปลงของตนเองโดยยึดแนวทางปฏิบัติดังนี้

การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์ที่คุณภาพดีทนต่อการระบาดของโรคและแมลง มีความเหมาะสมต่อพื้นที่และใช้
ในอัตราที่เหมาะสม เลือกระยะเวลาปลูกที่เหมาะสม และคอยหมั่นตรวจแปลงอย่างสม่ำเสมอเพื่อเฝ้าดู
การเกิดโรคและแมลง เพื่อเตรียมการรับมือได้อย่างทันท่วงที โดยไม่ต้องใช้สารกำจัดโรคและแมลงใน
ปริมาณที่มากและใช้สารชีวภัณฑ์ในการกำจัดแทน การเตรียมดินที่โดยการเก็บตัวอย่างดินก่อนการปลูก
เพื่อตรวจวิเคราะห์ปริมาณธาตุอาหารพืชในดินและการใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินหรือปุ๋ยรายแปลง การ
เพิ่มอินทรีย์วัตถุในดินด้วยการไถกลบหรือหมักฟางในนาข้าวการงดเผาตอซังและฟางข้าวเพื่อเป็นการ
รักษาดินในดินและลดมลพิษจากการเผาและการพักดินด้วยการปลูกพืชปุ๋ยสดและไถกลบช่วงออก
ดอก หากเกษตรกรเห็นความสำคัญในปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุดินจะอุดมสมบูรณ์มากขึ้น

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตการใช้ที่ดินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2568-2572

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1.เขตเกษตรกรรมชั้นดี มีชลประทานและดินดี 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,410 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,600,015
	1.1 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด	371,515
	1.2 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	22,500
	1.3 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	256,000
	1.4 การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	125,000
	1.5 จัดทำแปลงสาธิตการไถกลบเศษวัสดุ และพืชปุ๋ยสด	500,000
	1.6 ส่งเสริมการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ	325,000
	2. การชะล้างพังทลายของดิน	550,000
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	100,000
	2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	450,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	27,200
	3.1 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์	5,600
	3.2 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรเพื่อควบคุมแมลงศัตรูพืช จากสารเร่งซูเปอร์ พด.7	21,600

ตาราง 7-1 (ต่อ)

2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี 2.1 เขตทำนา เนื้อที่ 2 ไร่ 2.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 402 ไร่ 2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 9 ไร่ 2.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 81 ไร่ 2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 72 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน 1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ 1.2 การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง) 1.3 การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด 1.4 ส่งเสริมการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ 1.5 จัดทำแปลงสาธิตการไถกลบเศษวัสดุ และพืชปุ๋ยสด 1.6 ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยหมักจากสารเร่ง พด.1	1,742,500 256,000 178,500 18,000 234,000 240,000 816,000
	2. การชะล้างพังทลายของดิน 2.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ 2.2 การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	550,000 100,000 450,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม 3.1 ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ชุปเปอร์ พด.7	27000
	3. เขตประมง เนื้อที่ 9 ไร่ 1. การชะล้างพังทลายของดิน 1.1 การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	500,000
	2. รักษาสิ่งแวดล้อม 2.1 ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง ชุปเปอร์ พด.6	11,200

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตาราง 7-1 (ต่อ)

รวมเขตการใช้ที่ดิน	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,742,500
	2. การฟื้นฟูและป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	550,000
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม	81,600
	รวมแผนงาน/โครงการ	2,374,100

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
11.เขตเกษตรกรรมชั้นดี มีชลประทานและดินดี 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,410 ไร่ 2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง(ประเภทที่1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี 2.1 เขตทำนา เนื้อที่ 2 ไร่ 2.2 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 402 ไร่ 2.3 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 9 ไร่ 2.4 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 81 ไร่ 2.5 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 72 ไร่	1) โครงการพัฒนาเครือข่ายงานส่งเสริมการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 2) โครงการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (สนง.เกษตรจังหวัด) 3) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 4) โครงการส่งเสริมเกษตรผสมผสาน (สนง.เกษตรจังหวัด) 5) โครงการพัฒนาตลาดสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 6) โครงการธนาคารสินค้าเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด) 7) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตไม้ผล และสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ (ศวพ.ลพบุรี) 8) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์) 9) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (สนง.เกษตรจังหวัด) 10) โครงการสนับสนุนการผลิตจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด) 11) ถ่ายทอดความรู้เรื่องการเพิ่มผลผลิตข้าว และสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร(ศูนย์วิจัยข้าวลพบุรี) 12) ประกันราคาผลผลิตทางการเกษตร (กระทรวงพาณิชย์,กระทรวงเกษตรและสหกรณ์,รัฐบาล) 13) ควบคุมราคาปุ๋ยเคมี (กระทรวงพาณิชย์) 14) พักชำระหนี้ ลดดอกเบี้ย (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์) 15) ตลาดรับซื้อราคาดีและมั่นคง (กระทรวงพาณิชย์, อบต.) 16) ถ่ายทอดความรู้การติดตั้งและใช้โซล่าเซลล์ (สนง.พลังงานจังหวัด) 17) สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ผัก (ศวพ.ลพบุรี, สนง.เกษตรจังหวัด) 18) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรทดแทนแรงงานเกษตร (สนง.เกษตรจังหวัด)

ตารางที่ 7-2 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
3. เขตประมง เนื้อที่ 9 ไร่	1) ถ่ายทอดความรู้และสนับสนุนพันธุ์ปลาตะเพียน (สนง.ประมงจังหวัด)
4. เขตแหล่งน้ำ เนื้อที่ 522 ไร่ 4.1 เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เนื้อที่ 101 ไร่ 4.2 เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เนื้อที่ 422 ไร่	1) ปรับปรุงระบบส่งน้ำในการทำการเกษตร (กรมชลประทาน) 2) ปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภค บริโภค (องค์การบริหารส่วนตำบลช่างไทยงาม) 3) โครงการพัฒนาโครงการชลประทานเดิม (กรมชลประทาน) 4) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งและระบายน้ำ (กรมชลประทาน) 5) โครงการพัฒนาระบบชลประทานด้วยนวัตกรรม (กรมชลประทาน) 6) โครงการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน (กรมชลประทาน) 7) โครงการขุดลอกคลอง แหล่งน้ำสาธารณะ (องค์การบริหารส่วนตำบลช่างไทยงาม/อบจ.)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตาราง 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี แผน 5 ปี (พ.ศ. 2568-2572)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
1.เขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน								263,965	292,200	347,950	347,950	347,950	1,600,015	
ชั้นดี มีชลประทานและดินดี 1.1 เขตทำนา เนื้อที่ 5,410 ไร่	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	51,200	51,200	51,200	51,200	51,200	256,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	1.5	2	3	3	3	12.5	44,265	59,500	89,250	89,250	89,250	371,515	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	300	300	300	300	300	1,500	4,500	4,500	4,500	4,500	4,500	22,500	พด.
	การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร	กลุ่ม	5	5	5	5	5	25	25,000	25,000	25,000	25,000	25,000	125,000	พด.
	การรณรงค์ไถกลบตอซังและพืชปุ๋ยสด	แปลง	5	5	5	5	5	25	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	500,000	พด.
	ส่งเสริมการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ	ลิตร	3000	4000	6000	6000	6000	25000	39,000	52,000	78,000	78,000	78,000	325,000	
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								20,000	470,000	20,000	20,000	20,000	550,000	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำลุ่ม-ดอน	ไร่		100				100	-	450,000	-	-	-	450,000	พด.
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม								-	6,800	6,800	6,800	6,800	27,200	
	ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่ง พด.6 จุลินทรีย์	ลิตร		500	500	500	500	500	-	1,400	1,400	1,400	1,400	5,600	พด.
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ชูปเปอร์ พด.7	ลิตร		500	500	500	500	500	-	5,400	5,400	5,400	5,400	21,600	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
2 เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) มีชลประทานแต่ดินไม่ดี 2.1 เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 528 ไร่ 2.1 เขตปลูกไม้ผล เนื้อที่ 438 ไร่ 2.2 เขตปลูกไม้ยืนต้น เนื้อที่ 38 ไร่ 2.3 เขตปลูกพืชทางเลือก เนื้อที่ 96 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน								175,075	298,950	422,825	422,825	422,825	1,742,500	
	การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์	ราย	100	100	100	100	100	500	51,200	51,200	51,200	51,200	51,200	256,000	พด.
	การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	ตัน	0.5	1	3	3	3	10.5	14,875	29,750	44,625	44,625	44,625	178,500	พด.
	การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด	ไร่	100	200	300	300	300	1,200	1,500	3,000	4,500	4,500	4,500	18,000	พด.
	ส่งเสริมการผลิตและการใช้น้ำหมักชีวภาพ	ลิตร	1,500	3,000	4,500	4,500	4,500	18,000	19,500	39,000	58,500	58,500	58,500	234,000	พด.
	จัดทำแปลงสาธิตการไถกลบเศษวัสดุ และพืชปุ๋ยสด	แปลง	1	2	3	3	3	12	20,000	40,000	60,000	60,000	60,000	240,000	พด.
	ส่งเสริมการผลิตการใช้ปุ๋ยหมักจากสารเร่ง พด.1	ตัน	20	40	60	60	60	240	68,000	136,000	204,000	204,000	204,000	816,000	พด.
	2. การชะล้างพังทลายของดิน								20,000	20,000	20,000	470,000	20,000	550,000	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	10,000	10,000	10,000	10,000	10,000	50,000	20,000	20,000	20,000	20,000	20,000	100,000	พด.
	การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	ไร่				100		100	-	-	-	450,000	-	450,000	พด.
	3. รักษาสิ่งแวดล้อม								-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	
	ผลิตน้ำหมักสมุนไพรไล่แมลงจากสารเร่ง ชูเปอร์ พด.7	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	10,800	10,800	10,800	10,800	43,200	พด.

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าช้าง อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ตาราง 7-3 (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยงาน	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงานรับผิดชอบ
			2568	2569	2570	2571	2572		2568	2569	2570	2571	2572		
3. เขตประมง เนื้อที่ 9 ไร่	1. การชะล้างพังทลายของดิน								100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	500,000	
	การปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำ	กล้า	50,000	50,000	50,000	50,000	50,000	250,000	100,000	100,000	100,000	100,000	100,000	500,000	พต.
	2. รักษาสิ่งแวดล้อม								-	2,800	2,800	2,800	2,800	11,200	
	ผลิตสารบำบัดน้ำเสียจากสารเร่งพด.6 จุลินทรีย์	ลิตร		1,000	1,000	1,000	1,000	4,000	-	2,800	2,800	2,800	2,800	11,200	พต.
รวมเป็นงบประมาณ									301,395	425,270	549,145	549,145	549,145	2,374,100	

หมายเหตุ: งบประมาณที่กำหนดไว้นี้เป็นประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2556. แผนที่ขอบเขตตำบล (ไฟล์ข้อมูล). กระทรวงมหาดไทย.

แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>. 25 กุมภาพันธ์ 2567.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2567. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อบาดาล.

แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2567.

กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน. 2567. แผนที่สภาพการใช้ที่ดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดินกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน. 2567. แผนที่ทรัพยากรดิน (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2567. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567). แหล่งที่มา : <http://mvos2.gistda.or.th/>. 1 มีนาคม 2567

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2567. สถิติภูมิอากาศคาบ 30 ปี พ.ศ. 2537-2566 (ไฟล์ข้อมูล). กรมอุตุนิยมวิทยา กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.

บัณฑิต ต้นศิริ และ คำรณ ไทรพัก. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน (Qualitative Land Evaluations) สำหรับพืชเศรษฐกิจ. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. 2567. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา : https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop_1 มีนาคม 2567.

ที่ปรึกษา

นางนงนุช ศรีพุ่ม	ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
นางมัทธนา ชัยมหาวัน	ผู้เชี่ยวชาญด้านวางระบบการพัฒนาที่ดิน
นางปวีณา ยงยีน	ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิชาการเพื่อการพัฒนาที่ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กลุ่มวิเคราะห์ดิน	สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 1
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน	กรมพัฒนาที่ดิน

คณะผู้จัดทำ

นางสาวรวมพร มุลจันทร์	นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
นายสมเกียรติ เหลืองเจริญทิพย์	เจ้าพนักงานการเกษตรชำนาญงาน
นางสาวสายวรุณ แสนเมืองมูล	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
นางวรรณณา กรองทอง	นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
ว่าที่ร้อยตรีหญิงทิพวรรณ หุ่นพงษ์	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นางสาวกิติญา จำรูญทิพวรรณ	นักวิชาการเกษตรปฏิบัติการ
นายประวัตติ ศรีวิเชียร	นักวิชาการเกษตร
นางสาวมณีนรัตน์ หอมหวล	นักวิชาการเกษตร
นายธเนศ คล้ายเมือง	นักวิชาการเกษตร
นางสาวปิยวรรณ รูปทอง	นักวิชาการเกษตร
นางสาวบุปผา อยู่ทิม	นักวิชาการเกษตร
นายวิระยุทธ คชวรรณ	เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย
สิปโทธิรวิชญ์ ปั่นปวง	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นางสาวกัญญิกา อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาวสุวรรณา สมนึก	เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน
นางสาวณัฐธัญญ์ ศาสลาจันทร์	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์
นางสาววรุณ นามวงษา	นักวิชาการเงินและบัญชี
นางสาวพรพรพรรณ อยู่ประเสริฐ	เจ้าหน้าที่ธุรการ

สภานีพัฒนาที่ดินสระบุรี
36 ม.8 ต.พุทรา่ง อ.พระพุทธบาท
จ.สระบุรี 18120